

Branka BARČOT

Rusistička translatološka ljetna škola 2025.*

Povodom obilježavanja 80. obljetnice studija ruskoga jezika i književnosti Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu u partnerstvu sa Sveučilištem u Beogradu (Srbija) i Sveučilištem u Ljubljani (Slovenija) organizirao je ljetnu školu za studente ruskoga jezika i književnosti iz regije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Riječ je o Erasmus+ kombiniranom intenzivnom programu (*Erasmus+ Blended Intensive Programme – BIP*) pod službenim nazivom *Rusistička translatološka ljetna škola 2025 / Summer School of Translation for Students of Russian from Croatia, Serbia and Slovenia 2025*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu u ulozi visokog učilišta koordinatora i domaćina inicirao je i osmislio ovaj program, a beogradsko i ljubljansko sveučilište bili su partneri na projektu.

Navedeni kombinirani intenzivni program održavao se u lipnju 2025. godine, i to na sljedeći način: fizička komponenta odvijala se od 9. do 13. lipnja na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a virtualna komponenta održana je *online* od 16. do 19. lipnja. Ukupno je bilo 37 sudionika programa, od čega ukupno 24 studenta (16 gostujućih studentica i studenata i 8 domaćih: 9 studentica i studenata Sveučilišta u Ljubljani, 7 studentica i studenata Sveučilišta u Beogradu, 8 studentica Sveučilišta u Zagrebu), 11 predavača i 2 stručna suradnika.

Erasmus+ BIP projekt *Rusistička translatološka ljetna škola 2025* u 60 sati nastave ponudio je studentima sadržaj koji ne ulazi u postojeći studijski program ruskoga jezika i književnosti. Fizička komponenta obuhvaćala je četiri bloka nastave: usmeno prevođenje, književno prevođenje, audiovizualno prevođenje i strojno potpomognuto prevođenje. Unatoč tomu što u studijskom programu na diplomskoj razini postoje translatološki kolegiji na kojima se sporadično obrađuju neki od navedenih tematskih blokova, njima se na studiju ne posvećuje dovoljno pozornosti – bilo zbog nedostatka nastavnih sati, bilo zbog nedostatka nastavnog kadra obučenog za taj rad. Stoga je primarni cilj ove ljetne škole bio omogućiti sudionicima stjecanje dodatnih translatoloških umijeća i vještina, ali i produbljivanje znanja koja su stekli tijekom studija.

Voditeljica bloka usmenog prevođenja bila je doc. dr. sc. Svetlana Goljak (Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu), a u izvedbi nastavnog programa

---

* Tekst je objavljen uz financijsku potporu Erasmus+ programa.

sudjelovali su i ovi predavači: mr. sc. Bojana Sabo-Trifković, viša lekt. (Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu), Sanja Drljača Magić, viša lekt. (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), Irina Mironova Blažina (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), Tatiana Komarova, lekt. (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani), Andreja Klemenčič, lekt. (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani). Blok usmenog prevođenja realizirao se tijekom tri dana fizičke komponente i obuhvatio ukupno 12 sati nastave. Nastavom je u uvodnom dijelu svakog od tri dana bio obuhvaćen dio predavanja (o prevoditeljskim vještinama, strukturi teksta i vrstama informacija u tekstu na koje prevoditelj treba obratiti pozornost), a na to se potom nadovezivao praktični dio s vježbama usmenog prevođenja s ruskog jezika u trima odvojenim jezičnim skupinama, i to ovisno o jeziku na koji se prevodilo (hrvatski, srpski, slovenski). Raspravljalo se između ostalog i o tome tko sve može biti usmeni prevoditelj te koje su sposobnosti i vještine potrebne za taj posao. Na praktičnim vježbama polaznici ljetne škole okušali su se u konsektivnom prevođenju s ruskoga na materinski jezik, a zatim su i ocjenjivali jedni druge. Budući da je jedan od glavnih ciljeva ovog bloka bio usvojiti načela vođenja bilješki tijekom govora, vježbe su bile koncipirane na način da su sudionici vježbali memoriranje teksta i prevođenje bez vođenja bilješki, a potom i uz vođenje bilješki. Posebno predavanje bilo je posvećeno etičkim principima i ponašanju usmenog prevoditelja u najrazličitijim, nekad i neočekivanim situacijama. Pozvano predavanje *Usmeno prevođenje: od Velebita do Bruxellesa* sudionicima ljetne škole održala je dr. sc. Ivanka Rajh (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), akreditirana konferencijska prevoditeljica za institucije Europske unije s bogatim radnim iskustvom u praksi usmenog prevođenja i za druge međunarodne organizacije i državne institucije.

Voditeljica bloka književnog prevođenja bila je izv. prof. dr. sc. Ivana Peruško (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), a sudjelovali su još i gostujući predavači: red. prof. Miha Javornik (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani) i izv. prof. dr. sc. Blaž Podlesnik (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani). Nastava ovoga bloka odvijala se tijekom četiri dana fizičke komponente i obuhvatila ukupno 16 sati. U okviru bloka književnog prevođenja obrađivao se iznimno širok spektar tema s ciljem približavanja studentima izazovnih teorijskih problema kao što su neprevodivost, granice prevođenja, “efekt teksta” i “intentio operis”, podomaćivanje i postranjivanje, važnost prijevodne književnosti, prijevod i njegova ograničenja, umjetna inteligencija i književno prevođenje. Teorijsko-kulturnološke teme upotpunjavala su, dakako, praktična pitanja i niz primjera iz ovih oblasti: tipologije pogrešaka (K. Čukovskij), prevođenje razgovornoga jezika i slenga u suvremenoj prozi (S. Minaev i I. Denezhkina), izazovi pjesničkoga jezika (M. Lermontov). Osim akademske nastave o književnom prevođenju i kazališnim adaptacijama, odnosno fenomenu intersemiotičkoga prijevoda (termin R. Jakobsona), za sudionike Erasmus+ BIP programa bio je organiziran i večernji razgovor, tribina, u književnom klubu Booksa s Leom Kovács, dobitnicom nagrade “Iso

Velikanović” za najbolji književni prijevod u 2025. godini, i Anicom Tomić, jednom od najaktivnijih i najtalentiranijih hrvatskih kazališnih redateljica.

Blok audiovizualnog prevođenja vodio je stručni suradnik Mišo Grundler u suradnji s izv. prof. dr. sc. Brankom Barčot (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu). U okviru navedenoga bloka, koji je obuhvatio 10 sati nastave tijekom tri dana fizičke komponente, sudionici ljetne škole upoznali su se sa smjericama kvalitetnog prevođenja titlova sukladno audiovizualnoj tradiciji, osvijestili su vremensku i prostornu ograničenost, odnosno tehnička ograničenja audiovizualnog prevođenja te su i praktično demonstrirali iznalaženje prikladnih translatoloških rješenja u zadanim uvjetima prevodeći ulomak ruskoga filma *Ruska arka* (rus. *Русский ковчег*) redateljica Aleksandra Sokurova iz 2002. godine uz obuku rada sa softverskim programom za audiovizualno prevođenje *Subtitle Edit*.

Blok strojno potpomognutog prevođenja vodio je Leon Samac, stručni suradnik i doktorand Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Ovaj se blok realizirao tijekom dva dana fizičke komponente i obuhvatio je 10 sati nastave, a u njegovu su izvođenju uz voditelja sudjelovali i izv. prof. dr. sc. Mladen Uhlik (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani) te doktorand Stefan Milošević (Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu). Sudionici ljetne škole u ovom su bloku svladali osnove rada s prevoditeljskim alatom *Trados*. Osnovni cilj bio je, s jedne strane, podučiti sudionike programa kako međusobno diferencirati sustave za strojno (računalno) potpomognuto prevođenje i služiti se njima te ih upoznati s radom s paralelnim korpusima, korpusnom analizom i prijevodnim memorijama, s druge strane. U okviru navedenog bloka raspravljalo se i o ograničenjima automatskog računalnog prevođenja i računalno potpomognutog prevođenja u postupcima obrade dokumenata i pristupu informacijama.

Za kraj fizičke komponente Erasmus+ BIP programa bila je organizirana panel-diskusija *Quo vadis, prevođenje?* koju je vodila izv. prof. dr. sc. Branka Barčot s dvjema prevoditeljicama i eminentnim znanstvenicama iz područja translatologije u Hrvatskoj: prof. dr. sc. Natašom Pavlović (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) i prof. dr. sc. Marijom Omazić (Filozofski fakultet Sveučilišta u Osijeku). Panel-diskusija bila je posvećena krovnoj temi budućnosti prevođenja, a podteme o kojima su gošće govorile bile su: uloga umjetne inteligencije u prevođenju, specifična područja primjene umjetne inteligencije u prevođenju, čovjek i stroj – pitanje etičnosti, kvaliteta i pouzdanost prijevoda, tehnološke inovacije i budućnost prevođenja.

Intenzivni nastavni program fizičke komponente ljetne škole Erasmus+ BIP program *Rusistička translatološka ljetna škola 2025* bio je obogaćen i raznovrsnim kulturnim sadržajem: druženjem u klubu Močvara, spomenutom tribinom u književnom klubu Booksa te organiziranim izletom u Križ, rodno mjesto Josipa Badalića, koji je 1945. godine osnovao rusistiku na Sveučilištu u Zagrebu. Tijekom izleta u Križ bio je održan okrugli stol posvećen 80. obljetnici zagrebačke rusistike, svečana dodjela Plakete “Josip Badalić” najboljem studentu rusistike na Filozof-

skm fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u tekućoj akademskoj godini, a sve je bilo zaokruženo koncertom glazbene skupine *Mangroove*.

Nakon fizičke komponente ljetne škole uslijedila je virtualna komponenta koja je obuhvatila još 10 sati nastave i koja se realizirala u razdoblju od 16. do 19. lipnja 2025. u obliku *online* sastanaka. Ta komponenta ljetne škole bila je predviđena za prezentiranje rezultata rada u svim translatoškim blokovima (usmeno prevođenje, književno prevođenje, strojno potpomognuto prevođenje, audiovizualno prevođenje) te za održavanje virtualnih okruglih stolova na kojima su se rekapitulirali i komentirali rezultati rada u pojedinim blokovima. Poseban je naglasak stavljen na povratne informacije sudionika ljetne škole koji su na kraju virtualne komponente svakog od blokova imali mogućnost podijeliti svoje dojmove o školi te prokomentirati sve ono što su smatrali korisnim, ali jednako tako i predložiti što bi se u budućnosti moglo drugačije osmisлити i/ili provesti. Naime, jedno od najvećih postignuća ovog Erasmus+ BIP projekta upravo je činjenica da će se on nastaviti provoditi, i to u organizaciji partnerskih sveučilišta koja bi naizmjenično preuzimala ulogu koordinatora i domaćina. Dakle, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu imao je ulogu inicijatora i idejnog začetnika ovog projekta, što je za zagrebačku rusistiku iznimno vrijedno jer je riječ o projektu koji će se nadograđivati, upotpunjavati i obogaćivati.

Sve informacije o Erasmus+ BIP programu *Rusistička translatoška ljetna škola 2025* dostupne su na internetskim stranicama koordinatora i domaćina,¹ a postavljena je i fotogalerija s fotografijama snimljenim tijekom održavanja fizičke komponente.² Na toj stranici vrijedi skrenuti pozornost i na logo ljetne škole koji je bio ciljano dizajniran, osmišljen za potrebe održavanja škole, odnosno za njezino svojevrsno brendiranje.

Čitav proces sudjelovanja i podučavanja u ovom programu bio je poticajan, kako studenticama i studentima tako i nastavnom osoblju. Snažan učinak njegove provedbe vidljiv je u povezivanju vršnjaka, kolega iz regije te njihovu umrežavanju. Stoga je ovaj projekt, bez sumnje, pridonio radu na vidljivosti međunarodnih suradnji u regiji i zalog je jačanju programa mobilnosti studenata i nastavnika, što je od velike važnosti za Sveučilište u Zagrebu, napose za zagrebačku rusistiku na Filozofskom fakultetu.

---

¹ Odsjek za istočnoslavenske jezike i književnosti: https://rusistika.ffzg.unizg.hr/?page_id=6644

² Odsjek za istočnoslavenske jezike i književnosti: https://rusistika.ffzg.unizg.hr/?page_id=6759